

Inhoud

Woord vooraf	2
Inleiding	3
Machtsmisbruik herkennen en begrijpen	4
De gevolgen van ernstig machtsmisbruik	6
Machtsmisbruik aanpakken	8
Machtsmisbruik voorkomen	11
Bijlagen	
Tien persoonlijke vragen	15
Informatie over de SGL	16
Nuttige literatuur	17

Woord vooraf

Deze brochure is ontstaan uit een serie korte artikelen die onder dezelfde titel in 2003 verschenen in IDEA. IDEA is het gemeente-opbouwblad van de Evangelische Alliantie. De inhoud is in grote lijnen ook van toepasbaar op (christelijke) organisaties. De auteur - Bert Roor - was projectenmanager van de EA en secretaris van onze Stichting Gedragscode Leidinggevenden. De EA nam in 2002 het initiatief tot de oprichting van onze stichting. Sinds 29 november 2002 is de SGL een feit. Op 1 juli 2003 werd een start gemaakt met meldpunt en klachtencommissie.

Vanaf het begin is het bestuur er van doorgedrongen geweest dat er voor het bevorderen en helpen waarborgen van de betrouwbaarheid van christelijke leidinggevenden meer nodig is. De SGL heeft daarom ook de taak op zich genomen om kerken, gemeenten en organisaties te helpen bij de bezinning op leidinggeven en machtsmisbruik. Deze brochure is daarvoor een eerste aanzet.

Bent u leidinggevende, dan hopen we dat deze brochure u zal helpen om leiding te geven in de gezindheid van Christus. Wordt u wellicht zelf geconfronteerd met machtsmisbruik, dan hopen wij dat u handvatten vindt om hier op een waardige en weerbare manier mee om te gaan. Kerken- en oudstenraden, directies en besturen kunnen ideeën opdoen om machtsmisbruik actief te helpen voorkomen.

Eventuele reacties kunt u richten aan het bestuur van de SGL. Ons adres vindt u achterin deze brochure.

Driebergen, september 2003

Bestuur Stichting Gedragscode Leidinggevenden

1^e Herziene versie maart 2013

Inleiding

Machtsmisbruik in de christelijke gemeente.... Een verdrietig onderwerp waar we liever met een boogje om heen lopen. Toch is bezinning hierop hard nodig. De praktijk wijst uit dat christelijke leidinggeevenden niet immuun zijn voor het misbruiken van positie en bevoegdheden ten koste van degenen tot wie zij in een vertrouwens- of gezagsrelatie staan. Dat is niet alleen (zeer) schadelijk voor de betrokken slachtoffers en de leidinggevende zelf. In veel gevallen werken de gevolgen ook door in huwelijken en gezinnen en in de gemeenten en organisaties waar het misbruik plaats vindt. De Naam van God wordt daardoor ontheiligd en het getuigenis van Jezus Christus ontkracht.

Ten diepste is machtsmisbruik zonde tegen God, zoals David belijdt in Psalm 51: 6: “Tegen U, U alleen heb ik gezondigd en gedaan wat kwaad is in uw ogen.” Een belijdenis die volgde op de felle confrontatie door de profeet Nathan met zijn machtsmisbruik tegenover Uria en Bathséba (2 Sam. 11-12).

Hoe kan machtsmisbruik worden herkend? Deze brochure start met enkele hoofdlijnen uit het denken van de theoloog Volker Kessler en zijn vrouw Martine. Boekencentrum vertaalde hun boekje ‘Macht in de gemeente’ (zie het literatuuroverzicht). Een nuttige bijdrage aan de bezinning op het herkennen, voorkomen en aanpakken van machtsmisbruik. De Kesslers zijn verbonden aan de Christelijke Hogeschool voor Management in Gummersbach. In het volgende hoofdstuk worden de gevolgen van ernstig machtsmisbruik besproken. Daarna volgt de mogelijke aanpak van machtsmisbruik in de gemeente. In het afsluitende hoofdstuk geef ik mijn persoonlijke visie op de factoren die machtsmisbruik bevorderen en wat er gedaan kan worden om dit te voorkomen.

2. Machtsmisbruik begrijpen en herkennen

Machtsfiguren

Om met de deur in huis te vallen: bijna iedere leidinggevende misbruikt wel eens de bevoegdheden die verbonden zijn aan de eigen positie. Vanwege tijdsdruk of gedrevenheid worden grenzen overschreden. Het kenmerk van machtsfiguren is daarentegen dat zij *verslaafd* zijn aan macht. Een voorbeeld van zo'n manipulatieve persoonlijkheid is Diotrefes in de Derde Johannesbrief. Diotrefes is een leidinggevende die alléén wil heersen en geen kritiek accepteert. Hij profiteert van het zwakke geheugen van anderen en spreekt kwaad over mensen die hem bekritisieren. Hij neemt zijn toevlucht tot steeds sterkere middelen, polariseert en vormt bondgenootschappen. Ook zorgt hij voor disciplinaire maatregelen tegen zijn vijanden. Diotrefes is een dominante leider. Maar let op: niet alle dominante persoonlijkheden zijn of worden machtsfiguren. Andersom vindt machtsmisbruik ook plaats door niet-dominante personen. Soms marcheert machtsmisbruik door de kerk op soldatenlaarzen, soms sluipt het binnen op kousenvoeten.

Persoonlijkheidsstoornis

Waar liggen de oorzaken dan wel? Volgens de Kessler's in stoornissen in de persoonlijkheidsontwikkeling. Bij een machtsfiguur is het Ik niet in balans met het Jij en Wij. Wie zelf in zijn jeugd een sterke machteloosheid heeft ervaren, zal proberen om dit later via machtsuitoefening te voorkomen. Wie een verkeerd voorbeeld van leidinggeven heeft gehad in zijn opvoeding, loopt het risico om manipulatief gedrag normaal te vinden. Wie als kind de kans kreeg om te heersen over zijn ouders, kan minachting ontwikkelen voor anderen die zich laten overheersen. Hoewel machtsmisbruik altijd is te veroordelen, is het goed om te beseffen dat een machtsfiguur feitelijk hulp nodig heeft. De genoemde oorzaken zijn in de eerste plaats psychisch en niet geestelijk. Dat verklaart waarom machtsmisbruik ook in christelijke kring regelmatig voorkomt. De religieuze lading die er dan aan gegeven wordt, maar het echter wel extra complicerend.

Herkennen

Hoe kun je gezonde gezagsuitoefening onderscheiden van machtsmisbruik? De auteurs geven hiervoor duidelijke vragen die terug te leiden zijn tot dienend leiderschap. De beste test voor dienend leiderschap is volgens Robert

Greenleaf, een seculiere grondlegger van *servant leadership*, om na te gaan of de mensen die je als leider dient groeien in hun persoonlijkheid. “Worden ze gezonder, verstandiger, vrijer, zelfstandiger, en zullen het zelf ook dienaren worden?”

Gezonde gezagsuitoefening en gezond pastoraat leiden altijd tot versterking van de eigen verantwoordelijkheid van de ander. Machtsmisbruik kan daarom als volgt worden herkend:

- Staat de persoon verantwoordelijkheid af of vergroot hij zijn invloedssfeer alleen maar?
- Kan hij delegeren en daarbij de vrijheid geven om eigen beslissingen te nemen?
- Hoe gaat hij om met zijn eigen fouten? Kan hij zich verontschuldigen en probeert hij daarna serieus om zijn gedrag te veranderen?
- Hoe gaat hij om met de fouten van anderen? Probeert hij door kritiek macht over hen uit te oefenen?
- Is het mogelijk dingen op te helderen en uit de wereld te helpen, of oefent hij dan druk uit op degene die de problemen aankaart?
- Zijn er gebieden waarover niet gesproken mag worden, zoals de leiding, de besluitvorming of de financiën?

Acht tactieken

Het voorgaande wordt zichtbaar in een aantal kenmerkende tactieken:

- Selectieve waarneming. ‘Ach, dat herinner ik me niet’.
- Afleiden. Het gesprek op een ander onderwerp brengen.
- Zichzelf vrijpleiten en de schuld op een ander schuiven.
- Verborgen of openlijke intimidatie. ‘Je keert je niet tegen mij, maar tegen God.’
- Oproepen van schuldgevoelens, waarmee het gevoel van eigenwaarde van de ander ondergraven wordt.
- De rol van slachtoffer spelen (en ondertussen alles naar de eigen hand zetten).
- Het ontkennen of bagatelliseren van feiten. ‘Ik doe het toch voor de Heer?’
- Liegen, de feiten verdraaien.

3. De gevolgen van ernstig machtsmisbruik

Misbruik van macht kan grote gevolgen hebben, zowel voor de direct betrokkenen in een gemeente als voor de gemeente als geheel. Deze gevolgen zijn het best onderzocht en beschreven voor de ‘klassieke’ situatie van seksueel misbruik in een pastorale relatie. Ganzevoort en Veerman wijzen er in ‘Geschonden lichaam’ op dat deze gevolgen afhangen van de ernst van het misbruik.

De impact neemt o.a. toe naarmate:
de achtergrondsituatie van het slachtoffer onveiliger en minder harmonieus is;
de feitelijke gebeurtenissen ingrijpender en gewelddadiger zijn;
het misbruik langer voortduurt;
de relatie tussen dader en slachtoffer vertrouwelijker is;
de psychische draagkracht van het slachtoffer beperkter is.

De gevolgen uiten zich op tal van manieren en op elk gebied: lichamenlijk en seksueel, psychisch, sociaal en ook geestelijk. Wanneer de dader zich presenteert als een dienstknecht van God, worden godsbeeld en godsvertrouwen ernstig aangetast.

Overlevingsstrategieën

In gevallen dat seksueel geweld structureel is, raakt de schade ook structureel verankerd in het slachtoffer. In psychiatrische termen wordt dan gesproken over een posttraumatische stressstoornis. Het gaat hierbij niet zozeer om een psychische ‘ziekte’ als om overlevingsstrategieën die zich in de persoonlijkheid beginnen te nestelen. Deze strategieën zijn pogingen om het ondraaglijke draaglijk te maken. Wanneer het seksueel misbruik gestopt is, kunnen ze echter gaan functioneren als een gevangenis die het leven belemmert. Voorbeelden van overlevingsstrategieën zijn vermijden en verzwijgen. Als dit niet meer mogelijk is, proberen mensen te overleven, bijvoorbeeld door bagatelliseren of generaliseren (doen alsof het bij het gewone leven hoort). Anderen compenseren hun lijden in compensatiegedrag zoals perfectionisme of prestatiedwang.

Geestelijke vernedering

Andere ernstige vormen van machtsmisbruik in de gemeente kunnen ook traumatiserende gevolgen hebben. Met een beroep op de eigen positie, roeping of 'zalving' wordt een ander gemanipuleerd en geïntimideerd. Daarbij worden de grenzen van het bijbels betamelijke ver overschreden en wordt de geestelijke en persoonlijke vrijheid en verantwoordelijkheid van de ander aangetast. Pastorale tucht kan ontaarden in geestelijke vernedering, wanneer de (christelijke) integriteit van de ander ingrijpend ter discussie wordt gesteld. Mensen kunnen eenzijdig worden uitgesloten van de christelijke gemeenschap omdat kritische vragen bij het leiderschap van de ander als 'on gehoorzaamheid' aan de door God aangestelde leider wordt opgevat. Ook kunnen er vergaande eisen aan de ander gesteld worden, waardoor deze sterk afhankelijk gemaakt wordt van de betrokken leidinggevende, in plaats van dat deze wordt geholpen om te groeien in afhankelijkheid van God.

Overeenkomsten

De overeenkomsten tussen seksueel misbruik en ander machtsmisbruik zijn velerlei. Vroeger of later (soms pas zeer laat) komt het in een ongezonde machtsrelatie tot een breuk of uitbarsting. Het vertrouwen in de ander is dan ernstig beschaamd en geschaad. Dit werkt direct door in de relatie met God en de relatie met de kerk of gemeente waar het machtsmisbruik zich voor doet/deed. De effecten op de gemeente kunnen groot zijn. In het uiterste geval leidt geestelijke manipulatie door leiders tot scheuring of het geheel uiteenvallen van de gemeente. Ook is er sprake van grote verwarring. Gevoelens van angst, boosheid, onmacht, teleurstelling, onzekerheid en onveiligheid lopen door elkaar. Vaak zijn mensen niet meer in staat om normaal te functioneren, zowel in de gemeente als in het dagelijkse leven. Uitingen zijn bijvoorbeeld depressies, overspannenheid, een geloofscrisis en angst om nieuwe vertrouwensrelaties aan te gaan. Pastorale begeleiding en psychosociale hulpverlening zijn nodig om uit deze crisis te komen.

4. Machtsmisbruik aanpakken

Moeten we machtsmisbruik aanpakken zodra we dit signaleren. En hoe kunnen we dat het beste doen?

Ontmaskeren

Paulus reikt ons in Efeze 5 een duidelijk kader aan voor het denken over en omgaan met machtsmisbruik. In de navolging van God worden u en ik geroepen om te wandelen als kinderen van het licht. De vruchten van het licht zijn goedheid, gerechtigheid en waarheid. De Stichting Gedragscode Leidinggevend probeert in haar gedragsregels te verwoorden wat goed, recht en waar is voor leidinggevend in onze tijd. Daar staat tegenover dat Paulus de gemeente oproept om te toetsen of bepaalde zaken de Heer wel of niet verblijden. De werken van de duisternis moeten worden ontmaskerd en aan het licht gebracht, 'want het is zelfs schandelijk om te noemen, wat heimelijk door hen wordt verricht.' (Ef. 5: 12). Binnen de SGL wordt dit vorm gegeven in het meldpunt voor machtsmisbruik en de landelijke klachtencommissie die klachten onderzoekt en beoordeelt. Deze mogelijkheden moeten echter gezien worden als een noodgreep. Beter is om bij vermoedens van machtsmisbruik direct Paulus' richtlijn in praktijk te brengen.

Open en in het openbaar

Dat kan dan het beste open en zo mogelijk in het openbaar. ¹ Het verwoorden kan het beste met ik-boodschappen, ook al zijn deze altijd subjectief. Jij-boodschappen ("Jij bepaalt hier alles alleen") klinken als een aanval. Ze roepen per definitie verdediging op. Ik-boodschappen ("Ik voel me bij jou machteloos") verwoorden een persoonlijke ervaring die de ander niet in twijfel kan trekken. Deze openlijke subjectiviteit voorkomt in ieder geval dat er schijngevechten ontstaan met schijnargumenten. Schijngevechten kosten tijd en kracht, maar nemen de oorzaak van een conflict niet weg.

GeWIEGde feedback

Het volgende schema van feedback geven kan helpen om vermoedens van machtsmisbruik naar voren te brengen. Het wordt geWIEGde feedback genoemd naar de beginletters van de vier stappen.

¹ Zie hoofdstuk 4 van 'Macht in de gemeente'.

Stap 1: Waarneming. De ik-boodschap moet betrekking hebben op concrete waarnemingen. Veralgemeningen als ‘altijd’ of ‘nooit’ zijn niet veroorloofd.

Stap 2: Interpretatie. Leg uit hoe jij het gedrag van de ander interpreteert. Probeer begrip te tonen.

Stap 3: Ervaring. Formuleer de gevoelens die het gedrag bij je losmaakte en probeer niet om ‘zogenaamd objectief’ te zijn.

Stap 4: Gewenst gedrag. Formuleer geen eis, maar een wens. “Ik zou graag willen dat je...” Een wens laat de ander vrij om er niet op in te gaan. Juist machtsfiguren zijn allergisch voor pogingen om beknot te worden in hun vrijheid.

Een kringleider tegen zijn voorganger: “Ik zie op tegen de volgende kringbijeenkomst. De afgelopen keer kwamen we in gesprek over de tienden voor de gemeente. Zowel Piet de B. als Margreet W. vertelde dat ze door jou onder druk gezet waren om voor het eind van de maand de helft van hun tienden over te maken [W]. Ik wist niet wat ik daarop moest antwoorden. Misschien dat je je zorgen maakt omdat de bodem van onze kas in zicht is [I]. Toch zit het me dwars en heb ik het gevoel dat het mijn gebedsleven belemmert [E]. Ik zou graag willen dat je uitlegt wat je precies tegen hen gezegd hebt en waarom. [G]”

Als een wens niet volstaat

Wanneer wensen niet voldoende blijken om de ander tot inzicht en inkeer te brengen, zijn kritische gesprekken nodig. Jezus heeft ons hiervoor in Mattheüs 18:15-17 de weg gewezen: eerst alleen, dan met een derde persoon, vervolgens openlijk voor de gemeente. Kies bij voorkeur een derde persoon die geen deel uitmaakt van het conflict en in wie de ander vertrouwen heeft. Levert dit niets op, bespreek de zaal dan openlijk in het team of de commissie waar u samen deel van uit maakt. Pas wanneer dit niets oplevert komt de oudsten- of kerkenraad in beeld en ten slotte, als niets helpt, de gemeentevergadering. Probeer daarbij altijd tot concrete, uitvoerbare en controleerbare afspraken te komen.

In het eerdere voorbeeld: “Goed. We spreken af dat wij samen binnen twee weken een gesprek gaan voeren met Piet en Margreet waarin jij je excuses aanbiedt. Ook leggen we uit wat onze lijn is: tienden als richtlijn, maar altijd ongedwongen en met blijdschap volgens 2 Cor. 9:7. In de volgende

raadsvergadering evalueren we dit gesprek en bespreken we of er een breder vervolg nodig is in de vorm van een artikel in het gemeenteblad”

Tips

Ten slotte nog enkele tips uit ‘Macht in de gemeente’ die u kunnen helpen om de weg te gaan die Jezus wijst:

1. Leg de situatie in Gods handen en vraag Hem een wending te bewerken in de situatie.
2. Ga niet in op zaken die niets met het machtsmisbruik te maken hebben.
3. Maak de tactieken van de machtsfiguur inzichtelijk (zie hoofdstuk 2).
4. Spreek voor uzelf en verstop u niet achter anderen.
5. Laat anderen niet voor u spreken en laat u niet door anderen tot spreekbuis maken.
6. Probeer win-win oplossingen te zoeken en vermijd dreigingen.
7. Wees voorbereid op mogelijke consequenties voor u zelf.
8. Vermijd een hopeloze strijd. Soms is vluchten de enige redding.

Het oordeel overlaten

Over het laatste nog een enkele opmerking. Situaties van machtsmisbruik kunnen buitengewoon verwarrend en energieverblindend zijn. De interne ‘klokkenluider’ kan er zelf mee ten onder gaan. Daarom is het goed om op een gegeven moment het oordeel aan anderen over te laten. Is dat niet wat Jezus bedoelt als derde afsluitende fase: het bespreken met de gemeente? Juist hiervoor is de klachtencommissie van de SGL in het leven geroepen: als een gezamenlijke voorziening voor verwante kerken, gemeenten en organisaties. Machtsmisbruik is complex en vaak moeilijk aan te tonen en aan te pakken. In de SGL-klachtencommissie is deskundigheid en wijsheid bijeen gebracht om hiermee zowel pastoraal als juridisch verantwoord om te gaan. De zaak wordt met hoor en wederhoor onderzocht en vervolgens met een uitspraak en advies weer neergelegd bij de raad van een gemeente. Dit biedt uiteindelijk de meeste hoop voor zowel slachtoffer(s), leidinggevende als zijn of haar gemeente. Het slachtoffer krijgt hulp en wordt recht gedaan. Een machtsfiguur kan met hulp van wijze broeders en zusters wellicht zijn weg terug vinden naar een bediening in Gods Koninkrijk. Een gemeente wordt geholpen om weer gezond te functioneren.

5. Machtsmisbruik voorkomen

Dit hoofdstuk is bedoeld als aanzet tot bezinning en gesprek in gemeenten en kerken over hoe machtsmisbruik kan worden voorkomen. Dat is tenslotte altijd beter dan genezen. De definitie van machtsmisbruik die de SGL-klachtencommissie gebruikt, luidt als volgt:

“Er is sprake van machtsmisbruik wanneer een leidinggevende op een intimiderende, manipulerende of gewelddadige wijze gebruik maakt van zijn of haar positie en bevoegdheden ten koste van degene(n) tot wie hij/zij in een vertrouwens- en/of gezagsrelatie staat. Bij machtsmisbruik kan het gaan om handelen, nalaten en/of het nemen van een besluit.”

In dit hoofdstuk wil ik ten slotte enkele inzichten met u delen die ik in de afgelopen jaren heb ontwikkeld.

Formule

In de aanloop naar de nieuwe Stichting Gedragscode Leidinggevenden (SGL) kreeg ik enkele tientallen telefoontjes binnen over machtsmisbruik. Ik heb me afgevraagd wat daarin de rode draad was. Welke factoren vergroten of verkleinen de kans op machtsmisbruik (kMM)? Ik onderscheid er vijf:

1. de hoeveelheid macht die iemand bezit,
2. de mate van volwassenheid van betrokken leidinggevenden en
3. de weerbaarheid van de slachtoffers,
4. de cultuur in gemeenten en
5. de aanwezige structuren.

Deze vijf heb ik samengebracht in een formule die kan helpen om meer greep te krijgen op het verschijnsel machtsmisbruik (zie kader).

$$kMM = \frac{M}{V \times W \times C \times S}$$

Kort gezegd komt de formule hier op neer. De kans op machtsmisbruik neemt toe:

- naarmate een pastor of leidinggevende meer macht bezit, krijgt toegedeeld of naar zich toe trekt;
- hij/zij minder goed in staat is om hier mee om te gaan (onvolwassenheid);
- de betrokken gemeenteleden onvoldoende weerbaar zijn en daarmee machtsmisbruik, geweld of ongewild, laten voortduren;
- de opvattingen over geestelijk leiderschap de grensoverschrijdende gedragingen van de betrokken leidinggevende legitimeren (cultuur);
- en er een tekort is aan beschermende structuren, zoals afspraken en regelingen.

Is macht verkeerd?

Wat is macht? Bij het begrip ‘macht’ krijgen mensen al snel een vieze smaak in de mond. Daarom is het goed om te weten dat macht in zichzelf neutraal is. De negatieve bijklank komt vooral voort uit het misbruik van macht, want er zijn sterke schouders voor nodig om macht op een liefdevolle en opbouwende wijze te gebruiken. Ik geef u enkele definities van macht die ik in de literatuur tegenkwam:

Het vermogen of de middelen om anderen zijn wil op te leggen, ook als deze niet mee willen werken (voorbeeld: oudsten die tucht uitoefenen).

Het vermogen of middel om doeleinden te bereiken (voorbeeld: netwerk met sleutelfiguren).

Het vermogen om aan anderen waardevolle uitkomsten te verschaffen (voorbeeld: gave van genezing, toelating tot een bepaalde functie).

Het vermogen van de ene partij om de opvattingen, gevoelens en/of het gedrag van de andere partij te beïnvloeden (voorbeeld: predikant of kringleider).

Aan elke positie in de gemeente is formele macht in de vorm van bevoegdheden verbonden. De vraag is vooral: welke en in welke mate? Wordt er verantwoording over afgelegd en is er controle mogelijk door anderen? Volgens mij komt het bijbels gesproken hier op neer: omdat ieder mens kan struikelen en beperkingen heeft, moet macht altijd worden gedefinieerd, beperkt en gecontroleerd. Er is er maar één die met recht kan zeggen: “Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde”.

Vanwege Zijn onbegrensde liefde weten we dat Hij deze onbeperkte macht altijd ten goede aan zal wenden.

Hij is daarin ook een voorbeeld voor leidinggeevenden. Maar voor ons mensen geldt, dat macht moet worden beperkt en gecontroleerd, hoelang wij ook op weg mogen zijn met deze unieke Heer.

Misbruik voorkomen

Hoe kun je misbruik nu voorkomen? Hiervoor kunnen we de redenering over de kans op machtsmisbruik in grote lijnen omkeren. Ik geef u een aantal richtlijnen:

- Stel als gemeenten beperkingen aan de macht van pastores of leidinggeevenden. Definieer duidelijk waar hun bevoegdheden en hun grenzen liggen.
- Hiermee samenhangend: ontwikkel een evenwichtige visie op geestelijk leiderschap. Macht in de gemeente wordt altijd gegeven met het oog op een bepaalde taak en onder strikte voorwaarden.
- Selecteer alleen leidinggeevenden die bewezen hebben dat zij op een goede manier met macht/invloed om kunnen gaan (vgl. 1 Tim. 3:5).
- Zorg voor coaching van nieuwe, onervaren leiders en pastoraal medewerkers. Stel hen eerst voor een proefperiode aan.
- Stel leidinggeevenden altijd voor bepaalde tijd aan. Hun bediening kan pas worden verlengd, wanneer de gemeente daarmee opnieuw akkoord gaat.
- Neem zoveel mogelijk beslissingen in teamverband. Laat pastores en leidinggeevenden verantwoording afleggen over hun werkzaamheden, hun contacten en hun beslissingen.
- Maak werkafspraken over pastorale contacten, met name als deze bij mensen thuis plaatsvinden. Voorbeelden:
- Voorkom dat kwetsbare gemeenteleden afhankelijk kunnen worden van één bepaalde pastor.
- Schakel vrouwen in bij het pastoraat aan alleenstaande (jonge) vrouwen.
- Voed uw gemeenteleden op tot mondige christenen die op eigen benen kunnen staan. Leer hen hoe zij kritiek kunnen uitoefenen (zie het vorige hoofdstuk).

- Zorg ervoor dat er een vertrouwenspersoon in de gemeente is, waar iedereen met klachten over leidinggevenden terecht kan. Leg uit waarom deze vertrouwenspersoon er is en waarom u het belangrijk vindt dat mensen aan de bel trekken.
- Sluit u als gemeente aan bij de SGL met haar gedragscode, meldpunt en klachtencommissie. De gedragscode is een belangrijk hulpmiddel voor uw leidinggevenden. Bij machtsmisbruik is er professionele hulp beschikbaar voor alle betrokken partijen.

Bijlage 1

Tien persoonlijke vragen

De volgende vragen kunnen u helpen om te gaan met de dilemma's waarmee u als leidinggevende te maken krijgt:

1. Kan ik aan anderen uitleggen en verantwoorden wat ik doe of beslis en ben ik daartoe bereid?
2. Dreig ik met mijn gedrag een bijbelse norm te overschrijden?
3. Dreig ik mij door mijn gevoelens te laten meeslepen?
4. Brengt dit gedrag mijzelf of de ander dichter bij God?
5. Ben ik op deze manier een goed voorbeeld voor anderen?
6. Als ik iets van anderen vraag, laat ik ze dan altijd vrij om nee te zeggen?
7. Span ik anderen voor mijn karretje en maak ik ze tot een verlengstuk van mijn ambities? Of help ik ze zich aan Gods Koninkrijk toe te wijden op een manier die bij hen past?
8. Help ik anderen om geestelijk en psychisch, maatschappelijk en kerkelijk, op eigen benen te staan of maak ik ze afhankelijk van mezelf?
9. Als deze beslissing of dit gedrag breed bekend zou worden, zou mijn werk/bediening hiermee dan worden versterkt of afgebroken?
10. Kan ik hiermee vrijmoedig voor Gods aangezicht verschijnen?

Bijlage 2

Informatie over de SGL

Algemeen

Informatie over aansluiting van uw gemeente of organisatie bij de SGL kunt u opvragen bij:

www.sgl-platform.nl

Bestuur SGL

p.a. Evangelische Alliantie
Hoofdstraat 51
3971 KB Driebergen
t.a.v. Peter de Leeuw

Meldpunt

Het landelijke SGL-meldpunt is per 1 juli 2003 van start gegaan. Met vragen over seksueel misbruik of andere vormen van machtsmisbruik kunt u het meldpunt bellen:

06-53464403 (normaal tarief)

Klachtencommissie

De klachtencommissie neemt voorlopig alleen klachten over seksueel misbruik in behandeling. Deze moeten betrekking hebben op leidinggevend of pastoraal werkers van bij de SGL aangesloten kerken, gemeenten of organisaties. Andere klachten worden niet in behandeling genomen. Hebt u hierover vragen, belt u dan het meldpunt of mailt u naar:

info@sgl-platform.nl

Voor het indienen van een officiële klacht dient u altijd eerst contact te leggen met het meldpunt. De medewerkers kunnen u het adres van de klachtencommissie verstrekken.

Bijlage 3

Literatuur

De herder was een huurling. Mijn weg terug na misbruik door een pastor. Leny Selles. Boekencentrum, 2001.
ISBN 90-239-1143-1

Geld, seks en macht. Hoe ze het leven beheersen, opbouwen en verwoesten. Richard Foster. Uitg. Gideon.
ISBN: 90-6067-651-3

Geschonden lichaam. Pastorale gids voor gemeenten die geconfronteerd worden met seksueel geweld. Dr. R. Ruard Ganzevoort en drs. Alexander L. Veerman. Boekencentrum, 2002.
Uitverkocht. Te vinden als PDF op
www.ruardganzevoort.nl/pdf/2000_Geschonden_lichaam.pdf

Macht in de gemeente. Over machtsfiguren en machtsmisbruik in de kerk. Ingeleid door Kees Roest. Volker en Martina Kessler. Boekencentrum, 2002.
ISBN 90-239-1179-2

Welles, nietes. Omgang met conflicten. Onder redactie van A.H. Blok, T.J. van der Ploeg en A.D. Senf. Boekencentrum/Christelijk Studiecentrum ICS, 2000.
ISBN 90-239-0859-9

Macht en Manipulatie... toch niet onder christelijke leiders? Jaap Bönker, Ton Wintels, Maarten Nota. Gideon, 2004.
ISBN 90-6067-835-4

God, geld en gehoorzaamheid. De keerzijde van het succes van de pinkstergemeente. Silvan Schoonhoven. Nieuw Amsterdam, 2012.
ISBN 978-90-468-1225-9

Manipulatie, van marionet tot regisseur. Ronald Siecker. Y-publicaties, 2012.
ISBN 978-90-8696-153-5